

Зулҳижжа ойининг дастлабки ўн кунининг фазилати

10:00 / 17.06.2023 26114

Аллоҳ таоло Қуръони Каримда шундай марҳамат қиласи:

رَجَفْ لِأَوْغُصّ شَلَّا وَرْشَعَ لَأَيَّلَ وَ

رَتَّولَأَوْغُصّ شَلَّا وَرْشَعَ لَأَيَّلَ وَ

«Тонга қасам. (Зулҳижжа ойидаги аввалги) ўн кечага қасам. Жуфт ва тоққа қасам» (Фажр 1-3 ояллар). «Жуфтга қасам» даги «жуфт»дан мурод, зулҳижжа ойининг ўнинчи куни, «тоқ»дан мурод эса тўққизинчи кунидир (Баёнул Қуръон, 12 - бет).

«Дуррул мансур»да бир неча санадлар билан ривоятлар келтирилган бўлиб, унда Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам оятдаги «ўн кечага қасам»дан зулҳижжанинг ўн куни, «тоқ»дан эса, зулҳижжанинг тўққизинчи куни, «жуфт»дан эса, зулҳижжанинг ўнинчи куни ирода қилинган, деганлар (Хитоботул аҳком, 146 бет).

مَا يَأْنِمُ إِلَّا مُلْسُونٌ هُنَّا نَعْلَمُ بِأَنَّهُ يَضْرِبُهُ رِيْرَهٖ وَنَعْلَمُ أَنَّهُ يَأْنِمُ مُوْلَكُ مَا يَصْلُدُهُ وَنَعْلَمُ أَنَّهُ يَأْنِمُ مَوْلَى مَا يَقْبَلُهُ وَنَعْلَمُ أَنَّهُ يَأْنِمُ مَوْلَى مَا يَقْبَلُهُ وَنَعْلَمُ أَنَّهُ يَأْنِمُ مَوْلَى مَا يَقْبَلُهُ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ибодат қилинадиган бирор кун зул ҳижжанинг ўн кунидан Аллоҳ таолога маҳбуб эмас. Ундаги ҳар бир куннинг рўзаси бир йилга баробардир. Ундаги ҳар бир кечада туриш қадр кечасида туришга баробардир» (Термизий ва Ибн Можа ривоятлари).

لَصْفٌ مِّمَّا يُأْنَمُ "مَلَسَ وَهُيَلَعُ هُلَلَا ىَلَصَ هَلَلُ اُلُوْسَرَلَاقَ :َلَاقَ ىَسَابَعَ نَبَارَنَعْ اُورَثْكَأْفَ ىَرْشَغَلَ اِمَّا يِلَّا هَدَهُ نَمَّلَجَ وَرَعَهَلَلَا ىَلَإِ بَحَّا نَهِيَفُ لَمَغْلَالا اَلَوَهَلَلَادَنَعْ نَءِوَهَلَلَا رَكَدَوَرِيَبَكَّتَلَأَوَلِيَلَهَتَلَانَمَّهِيَفِ فَعْضِ ةَئِامَغْبَسُ فَعَاصُيَّ نَهِيَفَ لَمَغْلَالا وَةَنَسِمَّا يِصَبُ لَدْعَيَ اَهَنَمَّوَيَمَّا يِصِ

Ибн Аббос розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳ алайҳи васаллам: «Аллоҳ таоло наздида бирор кун ва у(кун)лардаги амал ушбу ўн кун (ва уларда қилингандын амал)дан афзал (ва) Аллоҳ азза ва жаллага суюкли әмас. Бас, у(кун)ларда таҳлил ва такбирни күпайтиринглар. Чунки, у(кун)лар таҳлил, такбир ва Аллоҳ таолога зикр (айтиладиган) кунлардир ва у(кунлар)дан бир кунининг рўзаси бир йилги рўзага баробардир. У(кун)ларда қилингандын амал етти юз баробарга баробар бўлади» (Дурри мансур, Хитоботул аҳком).

Ушбу ўн куннинг фазилати борасида жуда кўплаб ҳадислар ворид бўлган, аммо бу ерда улардан бир нечтасини келтириш билан кифояланилди. Юқоридаги ҳадислардан зул ҳижжанинг дастлабки кунидан тўққизинчи кунига қадар турли ибодатлар билан машғул бўлиб, кундузларини рўза билан, кечаларини эса, бедо ўтказишга ҳаракат қилиш лозим эканлиги келиб чиқади. Бу кунлар орасида тўққизинчи кунда тутилган рўза энг аҳамиятли ва фазилатли ҳисобланади. Бу ҳақда қуйида маълумотлар келтирилади. Икки ийд кечаларининг фазилати Олимлар зулҳижжанинг аввалги ўн куни афзалми, ёки Рамазон ойининг охирги ўн куни афзалми, деган савол борасида ихтилоф қилганлар. Абдулҳақ Дехлавий раҳматуллоҳи алайҳ: “Мухтор қавлга кўра зулҳижжанинг аввалги ўн кунининг кундузи, Рамазон ойининг охирги ўн кунининг кечаси афзал ҳисобланади. Валлоҳу аълам” деганлар.

Ибни Можа раҳматуллоҳи алайҳдан икки ийд кечасини бедор ўтказиш фазилати ҳақида қуйидаги ҳадис нақл қилинган:

مَّاقُونَمَّا يَلَاقَ مَلَسَ وَهُيَلَعُ هُلَلَا ىَلَصَ هَلَلُ اُلُوْسَرَلَاقَ :َلَاقَ ىَسَابَعَ نَبَارَنَعْ بُولُقْلَأْتُمَّوَمَّا يَلَقَ مَلَلَهُ بَلَقْ تُمَّيَّمَلَلَهُ دِيَعَلَهُ يَلَ

Абу Умома розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳи алайҳи васаллам: «Кимки икки ийд кечасини савоб талаб қилган ҳолатда бедор ўтказса, қалблар ўладиган кунда унинг қалби ўлмайди», дедилар» (Ибн Можа ривояти).

Такбир ва ташриқ

نَمَّا يَلَاقَ مَلَسَ وَهُيَلَعُ هُلَلَا ىَلَصَ هَلَلُ اُلُوْسَرَلَاقَ :َلَاقَ ىَسَابَعَ نَبَارَنَعْ بُولُقْلَأْتُمَّوَمَّا يَلَقَ مَلَلَهُ بَلَقْ تُمَّيَّمَلَلَهُ دِيَعَلَهُ يَلَهُ رَكَدَوَرِيَبَكَّتَلَأَوَلِيَلَهَتَلَانَمَّهِيَفِ فَعْضِ ةَئِامَغْبَسُ فَعَاصُيَّ نَهِيَفَ لَمَغْلَالا وَةَنَسِمَّا يِصَبُ لَدْعَيَ اَهَنَمَّوَيَمَّا يِصِ

Ибн Аббос розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳ алайҳи васаллам: «Аллоҳ таоло наздида бирор кун ва у(кун)лардаги амал ушбу ўн кун (ва уларда қилингандын амалдан) афзалаң (ва) Аллоҳ азза ва жаллага суюкли эмас. Бас, у(кун)ларда таҳлил ва такбирни күпайтиринглар. Чунки, у(кун)лар таҳлил, такбир ва Аллоҳ таолога зикр (айтиладиган) кунлардир ва у(кунлар)дан бир кунининг рӯзаси бир йилги рӯзага баробардир. У(кун)ларда қилингандын амал етти юз баробарга баробар бўлади» (Дурри мансур, Хитоботул аҳком).

Ушбу ҳадиси шарифдан зулхижжанинг дастлабки ўн кунида такбир ва таҳлилни күпайтириш маҳбуб амал эканлиги билинади. Лекин, тўққизинчи зулхижжанинг бомдод намозидан то ўн учинчи кунининг аср намозигача баланд овоз билан бир маротаба такбир айтиш зарурийдир.

مُوَيْنَ حَفْلًا أَلَّاصْدَعْ بُرْبَكْيَ نَأَكْنَأْ نَعْ هُلْلَا يَضْرِبْ يَلْعَنَ مَحْرَلْ إِذْبَعْ يَبْأَنَ رْصَعْ لِإِذْعَبْ بُرْبَكْيَ وَرْقِيْرْشَتْ لِمَأْيَرْخَآ نَمْرُصَعْ لِإِلَّاصْ

Абу Абдураҳмон розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Али Розияллоху анху арафа куни бомдод намозидан кейин то охирги ташриқ кунининг аср намозигача ва аср намозидан кейин ҳам такбир айттар эдилар» (Мусаннафи Абу Шайба).

فَرَعَ مُوَيْ رَبْكَيْ مَلْسَوْ هِيلَعْ هُلْلَا يَضْرِبْ رَبْأَجْ نَعْ قِيْرْشَتْ لِمَأْيَرْخَ آرْصَعْ لِإِلَّاصْ

Жобир розияллоху анхудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоху алайҳи вассаллам арафа куни бомдод намозидан кейин то охирги ташриқ кунининг аср намозигача такбир айттар эдилар» (Байҳақий ривояти).

Муқим киши зулхижжанинг тўққизинчи куни бомдод намозидан, ўн учинчи кунининг аср намозигача жамоат билан, такбири ташриқни бир маротаба айтиши вожибдир. Аммо мусоғир, ёлғиз намоз ўқувчи ва аёлларга вожиб эмас. Лекин буларнинги барчаси такбири ташриқни айтишлари вожиб деган уламолар ҳам мавжуд. Шунинг учун юқоридагилар ҳам такбири ташриқни айтишлари яхшидир. Такбири ташриқ лафзлари қуйидагилар:

مَحْلَّلَهُ لَّهُ لَّهُ رَبْكَيْ لَّهُ لَّهُ رَبْكَيْ لَّهُ لَّهُ رَبْكَيْ لَّهُ لَّهُ رَبْكَيْ لَّهُ

Такбири ташриқ лафзи: “Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар, Ла илаха иллоллоҳу валлоҳу акбар, Аллоҳу акбар ва лиллаҳил ҳамд” (Бахрур роик).

Маъноси: Аллоҳ буюқдир, Аллоҳ буюқдир. Аллоҳ таолодан ўзга илоҳ йўқдир. Аллоҳ буюқдир, Аллоҳ буюқдир ва ҳам Аллоҳ таоло учундир. Ташриқ кунларида қолдирган намозини қазосини адo қилаётган пайтда, саломдан кейин такбир айтишлиги лозим. Арафа кунининг рӯзаси

فَرَعَ مُوَيْ مَأْيَصْ لُوقَيْ مَلَسَ وَهِيلَعْ هُلْلَا يَلَّاصْهَوْ سَرَنَأَكْ تَلَّاقْ شَئْاعْ نَعْ مُوَيْ فَلَّأَمَأْيَصَكْ

Оиша розияллоху анходан ривоят қилинади:

«Расууллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Арафа кунининг рўзаси минг куннинг рўзаси кабидир», дедилар» (Шуабул иймон).

رَأَفَكَ فَرَعْ مَوْصِ : لَاقَ مَلِس وَيَلْعُ لِلَّا يَلْصَنَلَ اَنْعَدَاتَقَ يَبَأً نَعْ دَعَبِيَنَسْ وَلَبَقَيَنَسْ نَيَتَنَسْ

Абу Қатода розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Арафа кунининг рўзаси икки йилга каффоратдир: ундан олдинги ва ундан кейинги йилга» (Байҳақий ривояти).

يَنِإِهَفَرَعْ مَوْيِ مَأْيِصَ لَاقَ مَلَسْ وَهَيَلَعْ لِلَّا يَلْصَنَلَ اَنْأَدَاتَقَ يَبَأً نَعْ دَعَبِيَنَسْ وَلَبَقَيَنَسْ نَيَتَنَسْ

Қатода розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Арафа кунининг рўзаси сабабли Аллоҳ таоло ундан олдинги бир йил ва ундан кейинги бир йилни каффорат қилишини умид қиласман дедилар» (Термизий ривояти).

Зулхижжанинг тўққизинчи куни, яъни арафа куни рўза тутиш улкан савобларга сабаб бўлади. У сабабли бир йил олдинги ва бир йил кейинги гуноҳлар кечирилади. Агар зулхижжа ойини дастлабки кунларидан то тўққизинчи кунига қадар рўза тутилса, нур устига аъло нур бўлади Зулхижжанинг ўнинчи кунидан ўн учинчи кунигача, яъни тўрт кун рўза тутиш ҳаромдир. Шу боис дастлабки тўққиз кунда рўза тутиш фазилатлидир. Ҳожилар учун арафа кунининг рўзаси Савол: Арафотда вуқуф қилаётган ҳожилар арафа кунининг рўзасини тутишлари жоизми, ёки жоиз эмасми? Термизий раҳматуллоҳи алайҳ Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам арафа куни рўза тутмаганликларини нақл қилганлар. Баъзи уламолар эса, арафа куни ҳожилар ҳам рўза тутишлари жоиз дейдилар. Бу масалани таҳқиқи қандай бўлади? Жавоб: Ҳожилар арафа кунининг рўзасини тутганликлари сабабли заиф бўлиб қолишлари мумкин бўлса, у куннинг рўзасини тутишлари макруҳдир. Аксинча бўлса, рўза тутишлари мустаҳабдир.

لَعْفَ أَعْدَادْ نَعْ دُرْجُعِيْ مَوْصِ : يَوْرَتْلَمْ مَوْيِ تَأْفَرَعْ بَهَنَأْلِ ! يَهَوْرَتْلَمْ مَوْصِ : بَهَتْسُمْ مَهْمُوْصَفْ لِلْجَهَلِ «Ҳожилар арафа кунининг рўзасини арафотда тутишлари макруҳдир. Шунингдек, тарвия кунининг рўзаси ҳам. Чунки, у ҳаж амалларини адo қилишдан ожиз қилиб қўяди. Агар ундей бўлмаса, у икки куннинг рўзаси мустаҳабдир» (Мажмаул анхур).

Зулхижжа ойининг ой тўлган кунларидаги рўза

Савол: Бир киши ой тўлган кунларнинг рўзасини, яъни ҳар ойининг 13, 14, 15 кунлари рўза тутишга одатланган бўлса ҳам ўн учинчи ташриқ куни рўза тута олмайди. Чунки, ийд кунлари рўза тутиш ҳаромдир. Лекин, ой тўлган кунларда рўза тутиш суннатдир. Шу сабабли зул ҳижжа ойининг 14, 15, 16 кунлари рўза тутадими ва тутган рўзаси ой тўлган куннинг рўзасига ўтадими, ёки йўқми?

Жавоб: Зулхижжа ойида ой түлса тутиладиган рўза мавжуд эмас (Имдодул фатаво). Қурбонлик қилувчи тирноқ ва шунга ўхшаш нарсаларини олмай туриши Қурбонлик қилувчи киши зулхижжа ойини кўрингандан бошлаб, то қурбонлигини сўйиб бўлгунича тирноқ ва бошқа шунга ўхшаш нарсаларини олмай туриши мустаҳабдир.

دَارَأْ وُرْشَعْلَ اَلَّخَدِ ذِي " لَاقَ مَلَسَ وَهْيَلَعُ لُلَّا اَلَّصَهْلَلَ اَلَّوْسَرَ نَأْ هَمَلَسَ مُؤْنَعْ .

Умму Салама розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ашр (зул ҳижжанинг ўн куни) кирса ва сизлардан бирортангиз қурбонлик қилмоқчи бўлса, сочи ва юзидан бирор нарса олмасин» дедилар» (Шуабул иймон).